

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра лісового і аграрного менеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК 29 ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО, МЕНЕДЖМЕНТ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Агрономія

Спеціальність 201 Агрономія

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Затверджено на засіданні кафедри
протокол №1
від “29” серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Економіка, підприємництво, менеджмент сільськогосподарського виробництва
Викладач	Шеленко Діана Іванівна
Контактний телефон	+380990662326
E-mail викладача	diana.shelenko@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Курс / семестр	4/8
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очно – кожного понеділка, дистанційно – через е-мейл та месенджер – щоденно у робочі години

2. Анотація до навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Економіка, підприємництво, менеджмент сільськогосподарського виробництва» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня «Бакалавр» зі спеціальності 201 «Агрономія». Вона спрямована на формування у студентів системних знань про закономірність розвитку аграрної економіки, ефективне використання ресурсного потенціалу та управління підприємницькою діяльністю в сільському господарстві.

У межах курсу розглядаються основи економічного аналізу та планування, оцінка економічної ефективності виробництва, сучасні підходи до ведення бізнесу в аграрному секторі, а також принципи управління сільськогосподарськими підприємствами різних форм власності. Значна увага приділяється механізмам ринкового регулювання, стратегіям розвитку підприємництва та інноваційним методам менеджменту.

Вивчення дисципліни сприяє набуттю студентами практичних навичок з організації та управління аграрним бізнесом, прийняття ефективних управлінських рішень, розробка стратегій підвищення продуктивності та конкурентоспроможності аграрних підприємств.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування знань про основні закономірності інноваційного розвитку аграрної економіки, управління ресурсним потенціалом сільськогосподарських галузей, оцінку економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції та обґрунтування заходів щодо її підвищення. Опановуючи основи економіки сільського господарства, студенти отримують забезпечення навичок економічної діяльності та набувають компетенції для управління аграрними підприємствами різних форм власності та організаційних структур.

Основні цілі дисципліни: надати студентам знання щодо сутності та різновидів підприємницької діяльності, навчити їх вибирати оптимальний напрямок підприємництва, розрахувати витрати на створення фірми та прийняти ефективні управлінські рішення; дослідити дію об'єктивних економічних законів і закономірностей, характерних для підприємств, з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва; визначити шляхи ефективного та раціонального використання обмежених ресурсів для максимального задоволення потреб суспільства; аналізувати попит і пропозицію на продукцію аграрного сектору, встановлювати чинники зміни обсягів виробництва та їх вплив на ціни й доходи підприємств; оцінювати економічну доцільність інноваційних рішень, зокрема реалізацію нових інвестиційних проектів, впровадження сучасних технологій, техніки та обладнання; вивчати структуру виробничих витрат і визначити собівартість сільськогосподарської продукції; досліджувати основні економічні проблеми в галузі рослинництва та інших аграрних секторах.

Пізнавальні:

✓ Розуміння основних економічних категорій та процесів у сільському господарстві.

- ✓ Знання сучасних підходів до підприємництва та менеджменту в аграрному секторі.
- ✓ Аналіз впливу економічної політики, ринкових умов та регуляторного середовища на сільськогосподарське виробництво.
- ✓ Оцінка сталого розвитку аграрного підприємництва з урахуванням екологічних та соціальних факторів.

Практичні:

- ✓ Розробка бізнес-планів та стратегій розвитку сільськогосподарських підприємств.
- ✓ Аналіз економічної ефективності агробізнесу та визначення шляхів оптимізації витрат і прибутків.
- ✓ Використання методів управління ресурсами та прийняття ефективних управлінських рішень у сфері сільського господарства.
- ✓ Застосування сучасних інструментів фінансового аналізу, прогнозування та оцінки інвестиційних ризиків у аграрному секторі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни "Економіка, підприємництво, менеджмент сільськогосподарського виробництва" студент повинен:

знати:

- ✓ Основи організації виробничого процесу в сільському господарстві.
- ✓ Механізми функціонування аграрних ринків та їх вплив на підприємницьку діяльність.
- ✓ Законодавчі та нормативні акти, що регулюють аграрне підприємництво.
- ✓ Методи управління виробничими ресурсами та логістичні аспекти аграрного бізнесу.

вміти:

- ✓ Аналізувати виробничо-господарську діяльність аграрних підприємств.
- ✓ Оптимізувати використання ресурсів для підвищення продуктивності та прибутковості.
- ✓ Розраховувати основні економічні показники діяльності підприємства.
- ✓ Розробляти та впроваджувати управлінські рішення для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Після вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти такими комунікаціями:

- ✓ Вмінням презентувати економічні та управлінські рішення у сфері сільського господарства.
- ✓ Ефективною взаємодією з колегами, партнерами та державними інституціями щодо розвитку аграрного підприємництва.
- ✓ Здатністю формулювати, обґрунтовувати та аргументувати економічні та управлінські рішення.
- ✓ Навичками ведення переговорів та укладання контрактів у сільськогосподарському бізнесі.

Вивчаючи навчальну дисципліну, студент набуває автономності та відповідальності, що проявляється у такому:

- ✓ Самостійне прийняття рішень у сфері управління аграрним підприємством.
- ✓ Відповідальність за ефективне використання ресурсів та впровадження інновацій.
- ✓ Здатність до стратегічного мислення та розробки довгострокових планів розвитку підприємства.
- ✓ Розуміння соціальної відповідальності бізнесу та впровадження принципів сталого розвитку в аграрному секторі.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в агрономії, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність застосовувати знання в практичній ситуації.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності
СК9. Здатність управляти комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.
Програмні результати навчання
ПРН2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти. ПРН7. Демонструвати знання і розуміння принципів фізіологічних процесів рослин в обсязі, необхідному для освоєння фундаментальних та професійних дисциплін. ПРН10. Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи у галузі агрономії. ПРН12. Проектувати й організовувати технологічні процеси вирощування насіннєвого матеріалу сільськогосподарських культур відповідно до встановлених вимог. ПРН14. Інтегрувати й удосконалювати виробничі процеси вирощування сільськогосподарської продукції відповідно до чинних вимог.

5. Організація навчальної дисципліни				
Обсяг навчальної дисципліни				
Вид заняття		Загальна кількість		
Лекції		20		
Практичні заняття		10		
Самостійна робота		60		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр		Спеціал ьність	Курс/рік навчання	Нормативна /вибіркова
8		201 Агроно мія	4	Нормативна
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		Кількість годин		
		Лекції	Практич- ні заняття	Сам. роб
Тема 1. Економіка як наука. Предмет і завдання дисципліни. Земельні ресурси та їх використання у сільському господарстві.		2		6
Тема 2. Трудові ресурси та продуктивність праці у сільському господарстві		2		6
Тема 3. Матеріально-технічна база аграрного сектору: структура, використання та економічна ефективність		2		6
Тема 4. Результати діяльності та економічна ефективність: інвестиції й інновації в розвитку сільськогосподарського підприємства		2	2	6
Тема 5. Підприємство та підприємництво в умовах ринкової економіки: типи, середовище та роль малого бізнесу		2	2	6
Тема 6. Риси характеру, необхідні успішному підприємцеві.		2		6
Тема 7. Технологія створення підприємства (власної справи).		2	2	7
Тема 8. Підприємницький успіх і культура бізнесу. Формування підприємницького капіталу.		2	2	7
Тема 9. Сутність управління та менеджменту. Історія розвитку менеджменту.		4	2	10
Всього		20	10	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання	
	100 балів – (шляхом накопичення балів протягом семестру)

навчальної дисципліни	Поточний контроль 0-50 балів; Самостійна робота 0-30 балів; Індивідуальне завдання 0-20 балів.			
	Поточне тестування та самостійна робота			Сума балів з навчальної дисципліни
	Модуль 1		Модуль 2	
	Змістовий модуль 1 поточний контроль	Змістовий модуль 2 Самостійна робота	Змістовий модуль 3 Індивідуальне завдання	
	Теми 1-9	Теми 1-9	Теми 1-9	
	50	30	20	
	100			
	Підсумкова оцінка з дисципліни у стобальній шкалі переводиться у національну шкалу та ECTS за такою схемою			
	Шкала оцінювання для заліку			
	університетська	національна		шкала ЕС (ECTS)
90 – 100	зараховано		A	
80-89			B	
70-79			C	
60-69			D	
50-59			E	
26-49	Не зараховано		FX	
1-25			F	
Вимоги до письмових робіт	Вивчення дисципліни передбачає обов’язкове виконання індивідуального завдання – (ІЗ): 1. Бізнес-модель розвитку фермерського господарства в умовах євроінтеграції – аналіз можливостей і викликів для малих та середніх аграрних підприємств у контексті адаптації до європейських стандартів. 2. Фінансове планування в аграрному бізнесі: розробка бюджету та оцінка інвестиційних ризиків – створення фінансової моделі для агропідприємства з урахуванням ризиків та можливостей залучення інвестицій. 3. Інноваційні технології в агропідприємстві: оцінка економічної ефективності – аналіз впровадження сучасних технологій (агродрони, точне землеробство, біотехнології) та їхнього впливу на продуктивність. 4. Розвиток «зеленого» підприємництва у сільському господарстві – дослідження екологічних ініціатив у агросекторі та їхнього впливу на сталий розвиток і конкурентоспроможність. 5. Маркетингові стратегії для сільськогосподарських підприємств: вихід на міжнародні ринки – розробка стратегії просування продукції українських агровиробників на зовнішніх ринках. Вибір теми проходить на першому практичному занятті за бажанням студента. Індивідуальні завдання (ІЗ) виконується у вигляді презентації до 5 слайдів з вказанням назви завдання, шифру групи та прізвища виконавця. Розподіл завдань здійснює викладач в межах групи або лекційного потоку (згідно порядкового номеру чи іншим способом (можна використати метод роботи в малих групах), координатор староста,			

	Оформляють ІЗ у вигляді презентації за допомогою інструментів Power Point, Prezi, Canva чи ін. (захист відбувається на останньому практичному занятті, презентація надсилається викладачу на електронну пошту). Максимальна оцінка за ІЗ становить 20 балів.										
Практичні заняття	Поточні оцінки 2, 3, 4, 5, які можуть отримати під час семінарських занять (або тестування в системі дистанційного навчання) сумуються і розраховується середнє арифметичне (із заокругленням до десятих). Поточне тестування по окремих темах може проводитись у системі дистанційного навчання – результат відображається у відсотках, максимум 100%. Середній бал за поточний контроль переводиться у 50 бальну шкалу. <table border="1"> <thead> <tr> <th>Оцінка</th><th>Умови отримання оцінки</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>5 «відмінно»</td><td> - повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами; - все, що викладається повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються; - правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача, що мають мету з'ясувати ступінь розуміння студентом матеріалу, що ним викладається. </td></tr> <tr> <td>4 «добре»</td><td> - студент дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег; - при правильному і в цілому зв'язному викладі матеріалу, студент припускає у відповіді неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; - недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача. </td></tr> <tr> <td>3 «задовільно»</td><td> - студент виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача; - відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі; - не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається; - допускає грубі помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача; - студент виявляє незнання більшої частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її; - викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно. </td></tr> <tr> <td>2 «незадовільно»</td><td> - студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; - виявляє повне незнання і нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність </td></tr> </tbody> </table>	Оцінка	Умови отримання оцінки	5 «відмінно»	- повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами; - все, що викладається повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються; - правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача, що мають мету з'ясувати ступінь розуміння студентом матеріалу, що ним викладається.	4 «добре»	- студент дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег; - при правильному і в цілому зв'язному викладі матеріалу, студент припускає у відповіді неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; - недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.	3 «задовільно»	- студент виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача; - відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі; - не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається; - допускає грубі помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача; - студент виявляє незнання більшої частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її; - викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.	2 «незадовільно»	- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; - виявляє повне незнання і нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність
Оцінка	Умови отримання оцінки										
5 «відмінно»	- повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами; - все, що викладається повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються; - правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача, що мають мету з'ясувати ступінь розуміння студентом матеріалу, що ним викладається.										
4 «добре»	- студент дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег; - при правильному і в цілому зв'язному викладі матеріалу, студент припускає у відповіді неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; - недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.										
3 «задовільно»	- студент виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача; - відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі; - не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається; - допускає грубі помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача; - студент виявляє незнання більшої частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її; - викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.										
2 «незадовільно»	- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; - виявляє повне незнання і нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність										

	навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.
Самостійна робота	Студент опрацьовує питання, що призначені для самостійного вивчення і для контролю за самостійною роботою (КСР) проходить тестування в системі дистанційного навчання (25 тестових питань, дві спроби – кращий результат). Результат відображається у відсотках, максимум 100%, при виставленні в журнал множить на коефіцієнт 0,3. Максимальна оцінка за тестування становить 30 балів.
Умови допуску до підсумкової контролю	Студент повинен набрати не менше 50 балів у сумі за три змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1. Поточний контроль (1-50 балів). ЗМ 2. Самостійна робота (1-30 балів). ЗМ 3. Індивідуальне завдання (1-20 балів). Якщо студент набрав менше 50 балів. Дозволяється, як виняток, з дозволу декана факультету за заявою, погодженою з кафедрою підприємництва, торгівлі та прикладної економіки, одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі.
Підсумковий контроль	Підсумковою формою контролю є залік, який виставляється як сума балів за модулями. Студентам, які мають з навчальної дисципліни оцінку від 1 до 49, були недопущені або не з'явилися на залік, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академічної заборгованості за встановленими правилами. В умовах карантину чи військового стану ідентифікація здобувача вищої освіти відбувається з використанням програми ZOOM. Повторне складання заліку допускається не більше двох разів з кожної дисципліни: один раз викладачеві (талон №2) тестування в системі дистанційного навчання + усне опитування відповідно до програмових вимог, другий – комісії (талон №3) реалізується виключно у тестовій формі з використанням організаційно-технологічних процесів. Якщо студент не склав навчальну дисципліну за талоном 3, дозволяється повторне вивчення навчальної дисципліни впродовж наступного семестру (планується за рахунок власного часу студента і не фінансується з бюджетних коштів).
7. Політика навчальної дисципліни	
Письмові роботи	Планується, що студент упродовж семестру виконують одну контрольну роботу. Варіант контрольної роботи включає в себе завдання різних типів та рівнів складності.
Академічна доброчесність	Політика дисципліни "Економіка, підприємництво, менеджмент сільськогосподарського виробництва" передбачає дотримання правил поведінки студентів і викладачів, передбачених Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №11, від 28 листопада 2021 року).
Відвідування занять	Студенти зобов'язані відвідувати усі заняття (лекції та практичні), незалежно у якій формі вони проводяться (аудиторно, дистанційно, індивідуальний графік навчання). Систематичні пропуски занять, без поважних на те причин, є підставою для недопущення студентів до складання семестрового контролю. Пропуски занять за поважних причин, підтверджених документально, відпрацьовуються. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх передбачених видів робіт.

Неформальна освіта	Сертифікат про проходження курсу (Udemy, Prometheus, Coursera, DAAD), зміст якого частково або повністю відповідає змісту дисципліни дає можливість замінити або доповнити підсумковий тестовий контроль згідно з «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (наказ ректора №672 від 24.11.2022).
Використання штучного інтелекту	Дозволяється як допоміжного інструменту.

8.Рекомендована література

Основна

1. Коваленко Г.В. Економіка, підприємництво, менеджмент: конспект лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2020. 80 с.

2. Підприємницька діяльність в аграрній сфері економіки: монографія / [М. Й. Малік, Ю.О. Лупенко, О. Г. Шпикуляк, Д.І. Шеленко та ін.]; за ред. М. Й. Маліка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 208 с. <https://zenodo.org/records/10026711> DOI 10.5281/zenodo.10026710

3. Розвиток сільськогосподарської кооперації в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови аграрної економіки: монографія / [М.Й. Малік, Ю.О. Лупенко, О. Г. Шпикуляк та ін.]; за редакцією М. Й. Маліка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 194 с. ISBN 978-966-669-569-0

4. Сільськогосподарський кооператив: теорія, методика і практика організації та функціонування. Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Лупенко Ю.О., Корінець Р.Я., Малік М.Й. та ін.]. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 160 с. ISBN 978-966-669-579-9

5. Шпикуляк О., Лопатинський Ю., Шеленко Д., Кифяк В., Дюк А. Розділ 4. Сучасні практики посилення ролі селянських господарств у продовольчому забезпеченні населення. Розвиток фермерських господарств у сучасних умовах функціонування аграрного сектору економіки України: колективна монографія]; за редакцією О. Шпикуляка та М. Маліка Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. С. 49-60.

6. Шпикуляк О., Лопатинський Ю., Кифяк В., Баланюк І., Шеленко Д., Дюк А., Ксенофонтowa К. Розділ 5. Соціально-економічний та інституційний потенціал фермерських господарств у реалізації цілей сталого розвитку. Розвиток фермерських господарств у сучасних умовах функціонування аграрного сектору економіки України: колективна монографія]; за редакцією О. Шпикуляка та М. Маліка Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. С. 61-71.

7. Малік М., Шпикуляк О., Шеленко Д., Баланюк І., Дюк А., Морозова А. Розділ 6. Фермерські господарства у соціально-економічному розвитку сільських територій. Розвиток фермерських господарств у сучасних умовах функціонування аграрного сектору економіки України: колективна монографія]; за редакцією О. Шпикуляка та М. Маліка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. С. 72-78.

8. Шпикуляк О., Морозова А., Хміль В. Розвиток крафтового підприємництва як сімейної форми бізнесу на селі /Розвиток фермерських господарств у сучасних умовах функціонування аграрного сектору економіки України: колективна монографія]; за редакцією О. Шпикуляка та М. Маліка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 160 с. С. 81-96.

9. Морозова А., Шпикуляк О. Розвиток фермерського нішевого агробізнесу в Україні. Розвиток фермерських господарств у сучасних умовах функціонування аграрного сектору економіки України: колективна монографія]; за редакцією О. Шпикуляка та М. Маліка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 160 с. С. 134-142.

10. Шпикуляк О.Г., Саковська О.М., Шеленко Д.І., Ксенофонтowa К.Ю. Інституційна структуризація і перспективи розвитку суб'єктів господарської діяльності в аграрному секторі економіки України. Соціальне підприємництво та традиційні форми господарювання в ЄС: досвід для України: монографія / За заг. редакцією А.В. Переверзевої / Європейський проєкт EUROSECRET («Європейські практики соціального підприємництва: сталість, інклюзія та креативність»). ЗНУ, 2023; Запоріжжя: видавець Мокшанов В. В., 2023. 1. С. 109-119.

11. Шеленко Д.І., Шпикуляк О.Г., Дюк А.А. Соціальне підприємництво як інституційна модель реалізації соціального капіталу сільських територіальних громад. Соціальне підприємництво та традиційні форми господарювання в ЄС: досвід для України: монографія / За заг. редакцією А.В. Переверзевої / Європейський проєкт EUROSECRET («Європейські практики соціального підприємництва: сталість, інклюзія та креативність»). ЗНУ, 2023. Запоріжжя: видавець Мокшанов В.В., 2023. 1. С. 105-108.
12. Шпикуляк О.Г., Алексєєва О.В. Потенціал аграрного підприємництва у формуванні інституційного механізму зайнятості населення. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 200 с.
13. Шеленко Д.І., Дюк А.А., Мацола М.М. Державне регулювання розвитку аграрного підприємництва в умовах системних безпекових викликів. Економіка і суспільство. № 56. 2023. <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3011/2933> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-67>
14. Лопатинський Ю.М., Гуменюк М.М., Неміш Д.В. Розвиток малого аграрного підприємництва в умовах інституційних змін: монографія. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024, 174 с.
15. Шеленко Д.І. Організаційно-правові форми господарювання в інституційному механізмі державного регулювання розвитку аграрного підприємництва. Розвиток та регулювання підприємницької діяльності господарських формувань на селі: теоретико-методичний аспект: колективна монографія. за ред. М. Маліка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 192 с. С. 33-72. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10367097> URL <https://zenodo.org/records/10367097>
16. Амонс С.Е. Економіка і підприємництво, менеджмент. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи для підготовки студентів галузі знань 0901 „Сільське господарство і лісництво”, напряму підготовки: 6.090101 „Агрономія”, освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», денної та заочної форм навчання, Вінниця РВВ ВНАУ, 2017 р. 97 с.
17. Економіка і підприємництво, менеджмент: Навчальний посібник. 2-ге вид., стереотипне. [С. М. Рогач, Т. А. Гуцул, В. А. Ткачук та ін.]. Київ: ЦП «Компринт», 2018. 722 с.
18. Agrarpolitischer Bericht der Bundesregierung 2023. (Звіт федерального уряду Німеччини про аграрну політику за 2023 рік). <https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/agrarbericht-2023.html>

Наукові публікації

1. Matsola M.M., Shelenko D.I., Tsizhma Y.I. Entrepreneurship in Ukraine: current state and development priorities. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. № 14(28) 2023. С. 16-29. URL [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-16-29](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-16-29)
2. Shelenko, D., Kijek, A., & Shpykuliak O. (2023). Determination of organizational and economic determinants of the current state and development trends of agricultural producers in Poland and Ukraine. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. Vol. 10, No. 4(2023), 17-30. doi:10.15330/jpnu.10.4.39-47 <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnu/article/view/7372/7607>
3. Shpykuliak, O., Balaniuk, I., Shelenko, D., Balaniuk, S., Sukhovii, A. (2024). The Socio-Economic Role of Small Agribusiness in the Development of Modern Ukraine and Poland. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. Vol. 11, No. 2, 24-38. doi:10.15330/jpnu.11.2.24-38.
4. Шпикуляк, О.Г., Баланюк, І.Ф., Шеленко Д.І., Колесник Т.В., Бойчук А.Я. (2024). Стимулювання розвитку «зелених» енергетичних кооперативів як форми організації бізнесу у розбудові соціальної інфраструктури сільських територій. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, (9). URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/124> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13648686> ISSN 2786-9431
5. Шпикуляк О.Г., Шеленко Д.І. Організаційно-інституційна адаптація аграрного підприємництва до засад європейського зеленого курсу в умовах міжнародної економічної

інтеграції. «Бізнес-навігатор». Вип. 3 (76). 2024. С. 352–360. DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.76-60>. URL http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2024/76_2024/62.pdf

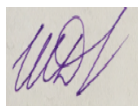
6. Шпикуляк О.Г. Пріоритетність інноватизації аграрних підприємницьких форм зайнятості. Браславські читання. Економіка XXI століття : національний та глобальний виміри : збірник праць. Одеса, ОДАУ, 2024. С. 310-311. URL : <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/760?locale=en>

7. Шпикуляк О.Г. Соціальне підприємництво і формування іклюдивності економіки в умовах невизначеності. Стратегічні перспективи туристичної та готельно-рестораної індустрії в Україні : теорія, практика та інновації розвитку : збірник праць. Умань: ВПЦ Візаві, 2024. С. 220-222. URL: <https://lib.udau.edu.ua/communities/a90a6d57-ee5b-41e7-b166-77e1539e7136>

8. Shelenko D. I., Balaniuk I.F., Balaniuk V.S. Social capital in the development of social entrepreneurship. *Ekonomika APK*. Vol. 28, Is. 11, P. 44-53. 2021. doi: 10.32317/2221-1055.202111044

9. Lopatynskyi, Yu., Shpykuliak, O., Kyfyak V., Shelenko, D., & Diuk, A. (2023). Socio-economic role and institutional capacity of family farms in the implementation of the sustainable development goals. *Ekonomika APK*, 30(3), 18-28. doi: 10.32317/2221-1055.202303018. URL <https://eapk.com.ua/uk/journals/tom-30-3-2023/sotsialno-ekonomichna-rol-ta-institutsiyny-potentsial-simeynikh-fermerskikh-gospodarstv-u-realizatsiyi-tsiley-stalogo-rozvitku>

Викладач

Діана ШЕЛЕНКО